

**ОДЕСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

СТАВИЦЬКА Олена Володимирівна

УДК:338.22:304.4

**РЕГУЛЯТИВНА РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ
ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

25.00.02 - механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

**дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління**

Одеса – 2005

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національній академії державного управління при Президентіві України.

- Науковий керівник** – кандидат економічних наук, доцент
СТЕПАНКОВА Тетяна Михайлівна,
Всеукраїнська громадська
організація “Український союз промисловців
і підприємців”, Віце-президент.
- Офіційні опоненти:** доктор наук з державного управління, доцент
ВОРОТІН Валерій Євгенович,
Національна академія державного управління
при Президентіві України, кафедра економічної теорії
та історії економіки, професор;
- кандидат наук з державного управління, доцент
ДУБОВИК Сергій Федорович,
Секретаріат Кабінету Міністрів України,
Управління моніторингу та ринкових
перетворень в енергетичному секторі економіки,
головний спеціаліст.
- Провідна установа** – Національний інститут стратегічних досліджень,
відділ регіональної політики, м. Київ.

Захист відбудеться *12 травня 2005 року о 14.00 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.863.01 в Одеському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Генуезька, 22, к.212.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України (65009, м. Одеса, вул. Генуезька, 22).

Автореферат розісланий *9 квітня 2005 р.*

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.М. Безверхнюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Паливно-енергетичний комплекс займає в економіці будь-якої країни ключові позиції та великою мірою визначає розвиток держави в цілому. Кінець другого тисячоліття позначився бурхливим розвитком економічних відносин у світі, які набули чіткої тенденції до глобалізації та взаємного проникнення, посилення диктату науково-технічного прогресу. Наразі відбуваються фундаментальні зміни в міждержавних та міжгалузевих відносинах, зазнають перетворень суспільно-політичні громадські зв'язки у всьому світі. Безумовно, такі тенденції у розвитку в світових і міждержавних господарських відносинах позначаються на становленні економічного базису країн, які нещодавно стали на шлях ринкових відносин.

Цілком зрозуміло, що паливно-енергетичний комплекс не може залишатися осторонь цих процесів. Він органічно пов'язаний з усіма галузями господарства країни, має тісні зв'язки з іншими країнами. Правильно обрана стратегія реформування та розвитку комплексу сприятиме просуванню реформ і в інших сферах господарської діяльності.

Актуальність теми дослідження визначається тим, що дисертаційна робота тісно пов'язана з розробкою як теоретичних, так і практичних проблем формування і реалізації державної енергетичної політики.

Критична ситуація, в якій опинився паливно-енергетичний комплекс (ПЕК) України, значною мірою обумовлена відсутністю виваженого послідовного підходу до реформування об'єктів ПЕК та формування ринкового середовища у цій сфері, а також неузгодженістю процесів реформування в енергетиці з процесами реформування економічних відносин, які відбуваються нині в Україні. Власне ці негативні тенденції знаходять своє відображення в сучасній національній літературі і потребують наукового опрацювання.

Як правило, проблема регулювання економічної політики розглядається в сучасній українській літературі в контексті загальносвітових тенденцій і закономірностей розвитку енергетики. На наш погляд, такий підхід не завжди є коректним з огляду на наявність очевидних диспропорцій розвитку енергетичної сфери в Україні та застарілих інструментів, якими користувалися і продовжують користуватися для вирішення економічних завдань, що згодом стають і політичними проблемами.

Паливно-енергетичний комплекс є однією з найважливіших складових економіки України, що визначальною мірою забезпечує як функціонування всіх інших галузей, так і ступінь добробуту нашого населення. Саме від стану справ у паливно-енергетичному комплексі значною мірою залежить розвиток промисловості, сільського господарства, сфери послуг, комунального господарства України, а в остаточному підсумку - рівень розвитку суспільства та якість життя наших співвітчизників.

Практична актуальність теми визначається рівнем енергетичної безпеки, яка є невід'ємною

складовою енергетичної політики.

З точки зору глобальних енергетичних процесів слід відзначити унікальне геополітичне та географічне становище України та пов'язану з цим її роль як значного транспортера паливно-енергетичних ресурсів. Серед негативних факторів відзначимо: недостатнє забезпечення країни власними природними ресурсами та значний їх імпорт; велика частка енергоємного експорту в національному валовому продукті України тощо. Тому необхідно уважно проаналізувати та врахувати стан світової енергетики та перспективи її розвитку.

Відтак, на сьогодні в Україні відсутні механізми формування і здійснення національної комплексної енергетичної політики, що має передбачати визначення й ухвалення на державному рівні пріоритетних напрямів та шляхів прискореного розвитку галузей ПЕК і механізмів подолання загроз національним інтересам у сфері енергетики, державне регулювання та контроль взаємовідносин між виробниками, постачальниками і споживачами енергетичних ресурсів з метою гарантування необхідного рівня енергозабезпечення та енергетичної безпеки держави.

Питання формування економічних механізмів здійснення державної політики в різних її аспектах розглядаються в працях А.Ахламова, Ю.Бажала, В.Бакуменка, В.Бесєдіна, В.Бодрова, І.Бондарчука, В.Воротіна, А.Гальчинського, П.Гайдуцького, В.Геєця, С.Дзюбика, Б.Кваснюка, М.Корецького, В.Лагутіна, А.Мерзляк, О.Мордвінова, Н.Нижник, І.Розпутенка, Т.Степанкової, В.Троня, В.Хорошковського, В.Юрчишина, В.Ясінського та ін.

Важливе значення для дисертаційного дослідження мають також фундаментальні праці українських вчених, які побудовані насамперед на розв'язанні проблем енергозбереження і енергозабезпечення галузей економіки та населення (С.Денисюк, С.Дубовик, М.Ковалко, О.Суходоля, С.Сташевський, А.Шидловський, О.Григор'єв, Б.Піріашвілі, М.Мінц, П.Шпак та ін.).

Енергодефіцитність України та наявна при цьому монополізація поставок первинних енергоресурсів з Росії створює серйозні проблеми щодо надійності енергозабезпечення та обумовлює ризик зовнішнього цінового диктату. У наведеному контексті слід виділити наукові доробки вчених, які проблеми формування і здійснення державної енергетичної політики розглядають через призму економічної та енергетичної безпеки України (О.Білорус, О.Власюк, В.Горбулін, О.Дубровіна, Д.Лук'яненко, В.Мунтіян, С.Пирожков, А.Філіпенко та ін.).

Із набуттям незалежності України появився ще один шлях подолання проблеми енергозабезпечення, а з ним і енергетичної безпеки – це шлях інтеграції української енергетичної системи в європейську (І.Бураковський, Г.Немиря, В.Саприкін, В.Сіденко та ін.).

Метою енергетичної політики України мають стати: забезпечення енергетичними ресурсами потреб населення, промисловості та сільського господарства України у повному обсязі; сприяння соціально-економічному відродженню країни за рахунок підвищення надійності енергопостачання та досягнення максимального рівня ефективності виробництва, перетворення, транспортування,

розподілу та використання енергії; забезпечення гідної участі України в міжнародному розподілі праці з подоланням технічного відставання та сировинної орієнтації експорту.

Необхідність державного регулювання енергетичної сфери розглядається в контексті дії енергетичної політики на досягнення мети у сфері стабілізації й зростання економіки а також взаємозв'язків між фіскальними та іншими інструментами державної політики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалась відповідно до Комплексного наукового проекту Національної академії державного управління при Президентіві України “Державне управління та місцеве самоврядування” (номер державної реєстрації 0200U0041030); пов'язана з темою “Механізми регулювання ринкової економіки” (номер державної реєстрації 0101U003345). Роль автора у виконанні цієї науково-дослідної теми полягає в опрацюванні механізмів державного регулювання енергетичної політики.

Об'єкт дослідження - паливно-енергетичний комплекс України, в процесі регулювання якого державні органи здійснюють важливу складову державного управління.

Предмет дослідження – механізми формування і здійснення державної енергетичної політики в сучасних трансформаційних умовах.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що впровадження сучасних механізмів державного регулювання у процесі формування і здійснення енергетичної політики в Україні дасть можливість оперативно коригувати зміни в енергетичних процесах, а теоретичні положення, висновки і пропозиції, визначені та сформульовані в результаті дослідження, дадуть можливість раціональніше підійти до вирішення проблеми ефективного проведення енергетичної політики в Україні в трансформаційних умовах.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розроблення заходів і вироблення рекомендацій щодо формування, удосконалення та реформування механізмів енергетичної політики в Україні.

У контексті означеної проблематики дисертаційної роботи відповідно до основної цільової орієнтації **поставлено такі завдання:**

- визначити й розкрити мету та основні завдання системної державної політики у сфері реформування паливно-енергетичного комплексу в умовах ринкової трансформації економіки;
- з'ясувати сутність, принципи та методи державного регулювання енергетики, його необхідність і практичне значення;
- критично оцінити наявні інструменти державного регулювання енергетичної сфери та виявити шляхи їх удосконалення;

- проаналізувати стан енергозабезпечення економіки України та перспективи розвитку паливно-енергетичного комплексу з метою проведення ефективного оперативного і стратегічного державного управління;
- дослідити особливості та вимоги щодо методології складання паливно-енергетичних балансів як важливого інструменту у формуванні енергетичної політики;
- установити та дослідити складові державної системи заходів для проведення інноваційно-структурних змін в енергетиці України;
- конкретизувати та проаналізувати шляхи ефективного використання організаційно-управлінських факторів державного впливу на політику енергозбереження;
- виявити необхідність упровадження фінансово-економічних механізмів щодо залучення інвестицій в сферу паливно-енергетичного комплексу;
- окреслити перспективи розвитку паливно-енергетичного комплексу в умовах світових економічних перетворень та глобалізаційних процесів.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної в дисертаційній роботі мети використовувалась система загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

За вихідну дослідницьку позицію обрано методологію діалектичного детермінізму, що дало змогу розглядати процес державного управління енергетичним комплексом у розвитку, взаємозв'язку і взаємозумовленості, диференціації й інтеграції, дивергенції й конвергенції її складових, збігу логічного й історичного у становленні.

З метою виявлення тенденцій та закономірностей державного управління енергетичним комплексом застосовувались такі емпіричні методи як спостереження, опис, порівняння, індуктивне узагальнення.

Для встановлення й уточнення принципів та засад здійснення енергетичної політики використовувались такі теоретичні методи як системний підхід, аналіз, синтез, індукція і дедукція.

Структурно-функціональний метод покладено в основу інституційного дослідження проблем, функцій та основних напрямів удосконалення державного управління енергетичним комплексом.

Базу дослідження доповнюють положення сучасної економічної теорії, роботи провідних учених і фахівців в області економічної та енергетичної політики.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні наукових положень і отриманні нових висновків у галузі державного управління, що мають теоретичне та практичне значення, сприяють оптимізації сучасної державної енергетичної політики в трансформаційних умовах.

У дисертації *вперше*:

- сформовано напрями державної енергетичної політики України як системоформуючого аргументу, спрямованого на поступову інтеграцію економіки України в структурний елемент світового господарства;
- узагальнено напрями раціоналізації механізму державного управління паливно-енергетичним комплексом України: сформульована необхідність формування на регулярній основі достатнього паливно-енергетичного балансу шляхом визначення оптимального використання різноманітних видів палива й енергії; визначено напрями проведення політичних й економічних заходів щодо утримання та закріплення стратегічного положення України в міжнародній системі як транзитного коридору;
- досліджено і встановлено, що причиною відсутності позитивних зрушень в активізації енергетичної політики є комплексний вплив дестабілізуючих факторів об'єктивного і суб'єктивного характеру, які спричинені невизначеністю у багатовекторності державної політики України;

удосконалено:

- наукові уявлення щодо сутності та змісту енергетичної політики. Визначено економічний зміст енергетичної політики як сукупність заходів, спричинених фінансово-економічними механізмами і спрямованих на забезпечення достатності енергозабезпечення країни та сталого розвитку в контексті національної безпеки;
- наукову посилку щодо механізму активізації і регулювання енергетичної політики, яка є системою взаємопов'язаних правових, фінансово-економічних динамічних механізмів, підпорядкованих як суб'єктивному їх поєднанню, так і дії об'єктивних економічних законів;
- методологічне забезпечення механізму активізації і регулювання енергетичної політики через :

- правові механізми (майнова відповідальність за невиконання договірних зобов'язань шляхом застосування процедур банкрутства, анулювання ліцензій, розгляд справ в апеляційному суді, спрощення процедури банкрутства підприємств та положень щодо практичної реалізації);
- фінансово-економічні механізми (податковий, амортизаційний, інвестиційний, кредитний, ціновий, тарифний, транзитний);

дістали подальшого розвитку пропозиції щодо визначення пріоритетних напрямів здійснення енергетичної політики, які передбачають упровадження наступних цільових програм:

- реструктуризації експортно-імпортних зв'язків;
- формування дійових механізмів іноземного інвестування;
- системного використання інфраструктурних потужностей (газо-, нафто- і вугільні родовища; транзитні мережі);

- забезпечення формування системи комплексного розвитку високотехнологічних сфер і галузей економіки.

Практичне значення одержаних результатів. Наукові результати дисертаційного дослідження стали основою для розробки:

- рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання енергетичної політики і їх впровадження у практику діяльності центральних органів виконавчої влади;
- комплексу заходів щодо інноваційно-структурної перебудови економіки як передумови енергетичної стабілізації та економічного зростання в тривалій перспективі.

Окремі положення дисертаційного дослідження використані при розробці та подальшому розгляді на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки проекту Закону України “Про Національну комісію регулювання енергетики України”.

Результати дослідження використовуються в навчальному процесі Національної академії державного управління при Президентові України і впроваджені в навчальний процес при викладанні курсів: “Економічний аналіз державної політики”, “Макроекономічна політика”.

Апробація результатів дисертації. Основні методологічні положення дисертаційного дослідження доповідалися на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: “Проблеми європейської інтеграції України” (Київ, 29 травня 2002 р), “Управління конкурентоспроможністю в умовах глобалізації” (Київ, квітень 2003 р.), “Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євроінтеграції” (Київ, травень 2003 р.), “Діалог цивілізацій: протиріччя глобалізації” (Київ, травень 2003 р.)

Апробація дослідження відбулася також на міжнародних та міжрегіональних семінарах: “Енергетична стратегія України: реалії та перспективи” (Київ, квітень 2003 р.), “Екологічна безпека об’єктів паливно-енергетичного комплексу” (Київ, квітень 2003 р.), “Енергозбереження та енергоефективність” (Київ, травень 2003 р.).

Матеріали і результати дослідження обговорювалися на кафедрі економічної політики Національної академії державного управління при Президентові України.

Публікації. Результати наукових досліджень автора висвітлені в дев’яти наукових публікаціях, із них: чотири статті у фахових виданнях, п’ять статей - матеріали та тези науково-практичних конференцій, одна публікація – розділ колективної монографії.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Повний обсяг дисертації - 180 сторінок, із них 157 сторінок основного тексту, 5 рисунків, 8 діаграм, 5 таблиць, 6 додатків.

Список використаних джерел складається з 290 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми, її науково-теоретична і практична значущість, охарактеризовано ступінь дослідженості наукової проблеми, формулюються основні положення, які виносяться автором на захист, вказується зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами Національної академії державного управління при Президентові України, розкриваються елементи наукової новизни та практичної корисності одержаних результатів, наведено дані щодо апробації цих результатів та їх опублікування.

У першому розділі – *“Загальна характеристика функціонування енергетичної системи України в трансформаційних умовах”* - проаналізовано тенденції й закономірності державного управління енергетичною системою України, регулювання економіки в цілому та паливно-енергетичної сфери зокрема. Розглядається нормативно-законодавче забезпечення державного управління енергетикою. Визначаються головні напрями, принципи та засади здійснення енергетичної політики в Україні.

Наголошується, що стратегічною метою державної політики в енергетиці є досягнення необхідного рівня енергетичної безпеки країни, створення на базі паливно-енергетичного комплексу міцної та надійної основи для економічного й соціального розвитку. Для цього необхідно визначити пріоритети у способах та шляхах забезпечення енергоресурсами життєдіяльності країни з максимально можливою ефективністю.

У такому контексті основною метою сучасного державного регулювання енергетики є її переведення на інтенсивний шлях розвитку з послідовним скороченням видатків на екстенсивне зростання і стимулювання вкладень в інтенсифікацію ефективного використання вже створеного господарського потенціалу.

На основі аналізу літературних джерел з'ясовано, що відсутність на початковому етапі необхідного правового та нормативного забезпечення зумовила виникнення кризи з платежами за енергоносії, значну тінізацію та криміналізацію діяльності в енергетичному секторі, сприяла зростанню корумпованості та виникненню різноманітних схем ухилення від податків після впровадження ринкових механізмів регулювання діяльності. Тому державна політика щодо нормативно-правового забезпечення діяльності ПЕК України як мету повинна мати формування повної системи нормативно-правових актів, що регулюють взаємовідносини суб'єктів ринку між собою, з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадськістю. Очевидною є

потреба в якнайскорішому прийнятті загальнонаціонального документу - Енергетичної Стратегії, який би визначав стратегічні національні інтереси в паливно-енергетичній сфері України.

Визначено пріоритетні напрями реалізації енергетичної політики, якими мають бути :

- підвищення рівня енергетичної незалежності країни за рахунок збільшення частки споживання первинних енергетичних ресурсів власного виробництва та диверсифікації їх імпорту;
- визначення зовнішньоекономічних чинників, які справляють безпосередній вплив на енергетичну безпеку держави, у відповідних урядових програмах; забезпечення своєчасної та достовірної оцінки рівня зовнішньої стратегічної уразливості ПЕК України;
- здійснення на регулярній основі прогнозування та оцінки можливих загроз виникнення дестабілізуючих чинників та конфліктів у ПЕК; створення методології оцінки ризиків в енергетиці;
- забезпечення належного рівня державних стратегічних запасів енергетичних ресурсів і затвердження порядку їх розподілу у випадку серйозних порушень в інфраструктурі надання послуг споживачам;
- розробка системи заходів щодо підготовки постачальників і споживачів енергетичних ресурсів до можливих критичних та надзвичайних ситуацій;
- запобігання екологічним катастрофам;
- гарантування соціальної стабільності працівників ПЕК, як складової енергетичної політики;
- удосконалення нормативно-правової бази у напрямку забезпечення прозорості діяльності підприємств і організацій ПЕК.

Дослідженням визначено, що весь комплекс заходів, який передбачає енергетична політика, має зосереджуватися на тому, щоб відповідно до наявних фінансових можливостей забезпечити органічне поєднання макроекономічної трансформації з енергетичною безпекою та соціальною спрямованістю реформ. У цьому контексті здійснювана енергетична політика базуватиметься на реалізації того, що вона має бути, по-перше, адекватною стану економіки, по-друге, сприяти економічному зростанню, і по-третє, забезпечувати задоволення мінімально необхідних стандартів життєвого рівня населення.

Зроблено висновок, що саме умови трансформаційного періоду, в якому сьогодні перебуває Україна, вимагають посилення ролі держави у формуванні та проведенні енергетичної політики, яка для України має бути активною, наступальною, що не має нічого спільного з пасивною доктриною очікування сприятливої кон'юнктури ринку. При цьому сам факт обмеження проблеми інтеграції у світове господарство лише європейською чи російською парадигмою віддзеркалює нерозуміння суті однієї з основних високих геоекономічних технологій.

У **другому розділі** – *“Механізми формування і здійснення сучасної енергетичної політики”* досліджуються проблеми формування і реалізації сучасної енергетичної політики. Особлива увага

звертається на посилення державного регулювання інноваційно-структурних змін в енергетиці та на необхідність врахування сучасних глобалізаційних процесів у формуванні енергетичної політики.

У розділі проведено аналіз стану енергозабезпечення економіки України та її енергетичної безпеки. Енергетична безпека багато в чому визначає рівень безпеки національної. На сьогодні рівень енергетичної безпеки нашої країни дуже низький. Обумовлене це тим, що Україна забезпечує свої потреби природними енергоресурсами приблизно на 47% із моноджерела. Досвід та практика забезпечення імпортованими енергоресурсами в розвинених країнах свідчать про те, що воно повинно здійснюватись щонайменше з трьох-чотирьох незалежних та стабільних джерел.

Визначено, що, як і раніше, розвиток паливно-енергетичних галузей України характеризується відсутністю злагоджених стратегій та пріоритетів, недосконалістю правового поля. Прийняті програми розвитку окремих галузей є неузгодженими між собою і, значною мірою, застарілими, а Національна енергетична програма України, яка затверджена в 1996 р., мало відповідає реальним потребам сьогодення.

Складність становища в енергетичній сфері пояснюється низкою об'єктивних і суб'єктивних факторів. Структура паливно-енергетичної сфери не відповідає вимогам суверенної держави. Крім того, існує небезпека втрати державного суверенітету внаслідок енергетичної залежності від зовнішнього постачання енергоресурсів з одного джерела. Негативними факторами є неконкурентоспроможність та непривабливий інвестиційний клімат в Україні. Потенційних інвесторів лякає незахищеність капіталів, а це неминуче призводить до обмеження зовнішньоекономічної діяльності.

Обстоюється думка щодо необхідності створення дійових механізмів державного управління в паливно-енергетичній сфері через удосконалення фінансової, цінової, податкової і митної політики з урахуванням інтересів як виробників, так і споживачів енергоресурсів та ефективного захисту внутрішнього ринку. Митна політика повинна бути погоджена з кон'юктурою світових цін на енергетичні товари і послуги. Ринки енергоносіїв мають бути прозорими, ефективними, здатними витримати будь-яку конкуренцію. Держава має стимулювати інноваційну, інвестиційну й енергозберігаючу діяльність суб'єктів енергокористування. Слід відмовитися від перехресного субсидування всіх галузей економіки, знизити податковий тиск, удосконалити кредитну політику та грошово-товарні відносини, надати субсидії та податкові пільги для підтримки програм ефективного енергоспоживання, забезпечити виробників обіговими коштами і здійснювати банківський нагляд за їх використанням.

У розділі автор доводить, що при формуванні та проведенні енергетичної політики держави важливим інструментом постає складання звітних та перспективних паливно-енергетичних балансів

У процесі інноваційно-структурної перебудови економіки України важливим є оптимальне поєднання державних (регулювання) та ринкових методів управління. Як вбачається, структуру споживання паливно-енергетичних ресурсів доцільно наблизити до структури високорозвинутих країн Заходу. Зокрема, в промисловості має споживатися близько 30% енергії (протів сьгоднішнього рівня споживання понад 60%), а решта - в галузях економіки, які у першу чергу визначають соціально-економічний рівень життя населення. Реалізація структурних факторів енергозбереження в Україні може стати базою для проведення ефективної структурної перебудови всієї національної економіки.

Нова енергетична доктрина в умовах глобалізації повинна докорінно відрізнятись від попередньої моделі кількісного і екстенсивного розвитку енергетики. Треба глибоко усвідомити, що рівень життя людей визначається не стільки кількістю енергії, що споживається країною, скільки обсягами та якістю кінцевих людських благ, які одержуються завдяки використанню енергії. Глобалізація світового енергетичного ринку та процес інтеграції України в Європейську енергетичну систему, світові ринки палива та енергії зумовлюють напрями проведення цілеспрямованої енергетичної дипломатії та необхідність формування відповідної імпортно-експортної політики України.

У **третьому розділі** – *„Шляхи удосконалення та реформування механізмів державного управління енергетичним комплексом”* досліджуються необхідні й достатні умови, які б зумовлювали стабільне забезпечення паливними та енергетичними ресурсами господарсько-соціальний комплекс.

У розділі особлива увага приділяється аналізу основних проблем вітчизняної енергетики та запропоновані шляхи їх подолання. Розглядаються заходи та механізми вдосконалення енергетичної політики.

Без надійного й ефективного забезпечення потреб країни в енергоресурсах неможливо забезпечити стале економічне зростання, проведення незалежної внутрішньої і зовнішньої політики та вирішувати соціальні проблеми. Тому успішність розв'язання проблем, які стоять перед енергетикою України в короткостроковій перспективі, значною мірою визначатимуть майбутнє нашої держави.

Визначено, що критична ситуація, в якій перебуває ПЕК України, значною мірою зумовлена відсутністю виваженого послідовного підходу до реформування об'єктів ПЕК та формування ринкового середовища у цій сфері, а також неузгодженістю процесів реформування в енергетиці з процесами реформування економічних відносин, які відбуваються нині в Україні.

На основі проведеного дослідження зроблено висновок, що, незважаючи на певні здобутки, на сьогодні в Україні відсутня національна комплексна енергетична політика, що має передбачати визначення і ухвалення на державному рівні пріоритетних напрямків та шляхів прискореного

розвитку галузей ПЕК і механізмів подолання загроз національним інтересам у сфері енергетики; державне регулювання та контроль взаємовідносин між виробниками, постачальниками і споживачами енергетичних ресурсів з метою гарантування необхідного рівня енергозабезпечення та енергетичної безпеки держави.

ПЕК України потребує сприятливого середовища – політичного, економічного, соціального, науково-технічного. Для створення такого середовища необхідно забезпечити певні умови. По-перше, в країні має бути достатньо сильна державна влада. По-друге, існувати розвинене громадянське суспільство, яке сформулює вимоги до енергетики і забезпечить створення „гуманітарної” енергетики, енергетики в інтересах людини сьогодні і в інтересах прийдешніх поколінь. По-третє, в країні необхідно якнайшвидше побудувати ефективну конкурентноспроможну економіку, засновану на досконалих ринкових відносинах. Потрібно остаточно вийти з кризи, подолати її наслідки і забезпечити високі темпи економічного зростання. Розвиток енергетики при цьому повинен бути локомотивом економіки країни та забезпечувати постійно зростаючі потреби.

Одним із найбільш доцільних заходів вбачається створення спеціального фонду розвитку ПЕК, із якого буде забезпечуватись інвестування паливно-енергетичних підприємств, діяльність яких має регулюватися та контролюватися державою.

Наголошується, що реалізація принципів сталого розвитку потребує переусвідомлення політики в галузі використання енергії. В основі нової політики має бути, з одного боку, чітка орієнтація виробництва енергії на повне забезпечення життєвих потреб людини, а, з другого боку - орієнтація на зміну споживацької психології людини з метою зменшення цих потреб. Таким чином, увесь комплекс заходів державної енергетичної політики має спрямовуватися на енергозбереження та повноцінне функціонування виробничого й соціального секторів. Фактор енергозбереження є одним із визначальних для енергетичної політики України, в якому фокусуються проблеми ефективності паливно-енергетичного комплексу та його ресурсної здатності в необхідних обсягах забезпечити функціонування національної економіки. В умовах енергодефіцитності енергозбереження фактично є непрямим потужним джерелом постачання енергоресурсів.

У розділі розглядаються запропоновані заходи стимулювання енергозбереження: зниження податку на прибуток, виплату премій за заощаджену енергію, надання безвідсоткових пільгових кредитів та дотацій, звільнення від податків на початковий період виробництва нового енергозберігаючого обладнання, формування державних замовлень. Наголошується також на необхідності завершення формування замкненої структури контролю, обстеження, надання рекомендацій щодо ефективності використання енергоресурсів та формування механізму фінансування енергозберігаючих заходів на законодавчому рівні.

Сьогодні Україна потребує науково обґрунтованої докорінної трансформації енергетичного

сектора української економіки, по суті, створення нової енергетики країни, яка має відповідати не вже колишньому для розвинених країн індустріальному суспільству (а для нас ще сьогоднішньому і до того ж післякризовому), а новому, сучасному постіндустріальному суспільству, яке перейшло на шлях сталого розвитку.

ВИСНОВКИ

Одержані наукові результати в сукупності дозволили розв'язати поставлене наукове завдання, що має велике значення для розвитку вітчизняної науки державного управління, а саме : виявлено, визначено та обґрунтовано шляхи формування, інституціонального забезпечення, впровадження та розвитку енергетичної політики в Україні та запропоновано механізми здійснення необхідних перетворень у процесі реформування вітчизняної енергетики.

Проведене дисертаційне дослідження й узагальнення його результатів підтверджують, що вихідна методологія правильна, поставлені завдання реалізовані, мета досягнута, отримані наукові результати, що характеризуються науковою новизною та практичним значенням, підтверджують гіпотезу, покладену в його основу. На основі проведеного дослідження зроблено ряд висновків та рекомендацій, які мають теоретичне й практичне значення:

1. Проведення системної державної політики в сфері реформування економічних відносин слід здійснювати із врахуванням шляхів розвитку галузей ПЕК. Тому основою реформування ПЕК України має стати всебічне реформування її економіки згідно з такими напрямками:

- законодавче визначення механізмів майнової відповідальності за невиконання договірних зобов'язань шляхом застосування процедур банкрутства, анулювання ліцензій, розгляду справ в арбітражному суді; спрощення процедури банкрутства підприємств та положень щодо практичної реалізації;
- зменшення надмірної енергоємності ВВП та продукції (послуг) галузей економіки України шляхом структурних змін в економіці з прискореним розвитком виробництва і технологічних процесів, які сприяють економії ПЕР.

2. Формування механізмів енергетичної політики має визначатися наступними принципами:

- з'ясування поточних та перспективних потреб в енергетичних ресурсах населення, промисловості, сільського господарства та інших галузей України;
- проведення інвентаризації основних виробничих фондів ПЕК з точки зору економічної доцільності їх експлуатації з урахуванням прогнозованих потреб країни в енергетичних ресурсах;
- оцінювання поточних та перспективних витрат щодо забезпечення країни енергетичними ресурсами та визначення джерел їх отримання (приватизація, інвестиційні та кредитні ресурси, бюджетні кошти, створення позабюджетних фондів тощо);
- формування на регулярній основі обґрунтовано достатнього паливно-енергетичного балансу

України шляхом визначення оптимального використання різноманітних видів палива з урахуванням потреб в енергетичних ресурсах окремих категорій споживачів, потенційних можливостей щодо їх власного виробництва та імпорту, технічних особливостей функціонування енергосистеми України;

- забезпечення ефективного використання енергоносіїв при виробництві енергії та запровадження енергозбереження при її споживанні;
- проведення політичних і економічних заходів щодо утримання та закріплення стратегічного положення України в міжнародній системі як транзитного коридору для існуючих і перспективних поставок енергоресурсів у Західну Європу;
- збільшення частки споживання власних первинних енергетичних ресурсів за рахунок підвищення їх видобування;
- диверсифікація джерел надходження та видів первинних енергетичних ресурсів, постачання обладнання та комплектуючих для підприємств паливно-енергетичних галузей України;
- створення умов для розвитку експорту електроенергії та нафтопродуктів.

3. Регулювання енергетичної політики має здійснюватися на таких засадах:

- створення конкурентних умов у сфері виробництва електричної енергії, постачання електричної енергії та газу, видобутку газу та нафти, зберігання та реалізації газу, нафти і нафтопродуктів з метою забезпечення ефективного функціонування відповідних галузей;
- удосконалення регулювання діяльності на ринках, що перебувають у стані природної монополії та суміжних до них ринків у ПЕК України; дотримання принципу свобод договірних відносин.
- забезпечення наявності органів регулювання природних монополій та суміжних ринків у паливно-енергетичного комплексі;
- гарантування права споживачів електричної та нафтогазової галузей на отримання товарів та послуг стандартизованої якості за об'єктивними цінами.
- забезпечення державного контролю за діяльністю всіх суб'єктів у сфері енергетики з метою додержання ними єдиних державних норм, правил та стандартів, недопущення протиправних дій, пов'язаних з корупцією та організованою злочинністю.

4. Як показують результати дослідження, подальша ефективність та результативність проведення енергетичної політики в Україні безпосередньо залежатиме від удосконалення чинного законодавства. Необхідно подолати фрагментарний характер чинного енергетичного законодавства формуванням цілісної системи законодавчо-правових актів у вигляді Кодексу Енергокористування, що потрібно для підтримки стратегії розвитку вітчизняної енергетики.

Державна політика України щодо нормативно-правового забезпечення діяльності паливно-енергетичного комплексу має спрямовувати на формування повної системи

нормативно-правових актів, що регулюють взаємовідносини суб'єктів ринку між собою, з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадськістю. Основними напрямками державної політики при формуванні нормативно-правової бази у сфері паливно-енергетичного комплексу є такі:

- проведення аналізу чинних актів законодавства, що стосуються діяльності ПЕК; виявлення прогалин та протиріч у чинному законодавстві, неузгодженостей з міжнародними договорами;
- розширення і вдосконалення нормативної бази для впровадження і поглиблення ринкових відносин у паливно-енергетичних галузях;
- максимальне врахування в законодавстві України вимог Енергетичної Хартії щодо умов здійснення транзиту енергоносіїв, механізмів тарифної політики щодо транзиту енергоносіїв, укладання угод про економічну інтеграцію, механізмів вирішення спірних питань у енергетичній сфері та механізмів розв'язання спорів між інвестором та договірною стороною;
- імплементація законодавства ЄС та адаптація законодавства України до законодавства ЄС;
- забезпечення першочергової розробки та розгляду проектів законодавства з питань здійснення державного регулювання в сфері ПЕК;
- визначення особливостей здійснення приватизації у ПЕК України з огляду на пріоритетність захисту її державних інтересів;
- здійснення виваженої економічно обґрунтованої податкової та митної політики з метою досягнення оптимального економічно доцільного співвідношення імпорту сировини та продуктів переробки в Україну;
- створення відкритого конкурентного ринку енергетичних продуктів, матеріалів, обладнання та послуг; визначення умов доступу до розвідки та розроблення енергетичних ресурсів; захист інтелектуальної власності.

5. Аналіз особливостей інвестиційного процесу в паливно-енергетичному комплексі дозволив розробити конкретні рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення механізму інвестування. Необхідно впровадити фінансово-економічні механізми щодо надання податкових інвестиційних кредитів підприємствам ПЕК (пільгового режиму оподаткування прибутку підприємств, який спрямовується на модернізацію та реконструкцію обладнання; тимчасового звільнення від оподаткування коштів, заощаджених підприємством внаслідок впровадження енергозберігаючих технологій та обладнання; тимчасового звільнення підприємств від сплати частини екологічного збору як "премії" за впровадження екологічно безпечних технологій та обладнання; тимчасового звільнення підприємств від сплати частини збору на геологорозвідувальні роботи при здійсненні ними розвідувальних та пошукових робіт; пільгового оподаткування діяльності щодо розробки та встановлення систем обліку споживання енергоносіїв).

6. Установлено, що основними напрямками удосконалення цінової політики на енергію як

товар (газ, вугілля, нафтопродукти, електроенергію, ядерне паливо) та послуги (транспортування та зберігання нафти, газу, передача електроенергії, продаж енергетичних ресурсів, що виробляються підприємствами ПЕК) має бути:

- здійснення диференційованої за класами напруги цінової політики щодо формування роздрібних цін на енергоносії;
- використання єдиної оптової ціни на електроенергію;
- поступовий перехід до єдиних оптових цін на газ та нафту незалежно від їх походження з одночасним уведенням рентних платежів та податку на надприбуток паливних підприємств;
- лібералізація цін на вугільну продукцію і розвиток конкуренції на цьому ринку;
- забезпечення вибіркового цінового протекціонізму енергоємних підприємств, що є життєво важливими для економіки та безпеки держави, виключно за рахунок бюджетних коштів;
- стимулювання і впровадження добових, сезонних та спеціальних тарифів на електроенергію з метою вирівнювання пікових навантажень;
- перехід у внутрішніх виробничих відносинах на розрахунки за енергоносії виключно у грошовій формі.

7. Державна інвестиційна політика з огляду на потреби ПЕК має базуватися на таких принципах:

- досягнення максимально можливого рівня незалежності країни у забезпеченні енергоресурсами за рахунок диверсифікації джерел їх вироблення, постачання нафти та модернізації нафтопереробної промисловості;
- активізація інвестиційних процесів шляхом створення умов для самофінансування підприємств ПЕК завдяки конкуренції, оцінки витрат суспільства на енергозабезпечення;
- мобілізація всіх інвестиційних ресурсів та їх ефективного використання;
- підвищення ефективності цільового використання державних інвестиційних ресурсів у розвитку пріоритетних секторів ПЕК;
- створення умов для залучення внутрішніх інвестиційних ресурсів;
- забезпечення дієвої системи гарантій для іноземних та вітчизняних інвесторів з метою залучення коштів у довгострокові інвестиційні проекти;
- надання послуг іншим державам щодо створення резервів та зберігання природного газу в підземних газосховищах України;
- заохочення стратегічних інвесторів до виконання розвідувальних, пошукових, експлуатаційних робіт з видобутку газу на території України на умовах концесії, угод розподілу продукції, створення спільних підприємств;
- інтенсифікація робіт з реконструкції, модернізації і розширенню нафто-, газопроводів та

нафтопродуктопроводів. Розвиток системи транзитних трубопроводів для надання державою послуг з транзиту нафти;

- забезпечення державної підтримки участі вітчизняних нафтових компаній та промислових підприємств у виконанні розвідувальних, пошукових, експлуатаційних робіт з видобутку нафти за межами України в умовах концесії, угод розподілу продукції, спільних підприємств;

- розширення експорту енергетичного обладнання і послуг. Активна участь в освоєнні нафтових і газових родовищ та будівництві енергетичних об'єктів за межами України;

- підвищення конкурентоспроможності вітчизняних нафтопродуктів шляхом упровадження нових технологій та модернізації НПЗ.

8. Створення державної системи заходів організаційного, фінансово-економічного, нормативно-технічного, технологічного характеру для забезпечення використання пріоритетних та важливих видів нетрадиційної енергетики, шляхом:

- здійснення за рахунок бюджетного фінансування науково-технічних досліджень у сфері нетрадиційної енергетики та нетрадиційного палива;

- розробка уніфікованих методологічних та методичних вимог до розробки проектів у сфері нетрадиційної енергетики;

- розробка конкретних програм розвитку пріоритетних видів нетрадиційної енергетики;

- закріплення фінансових стимулів розвитку нетрадиційної енергетики та нетрадиційного палива;

- удосконалення системи підготовки кадрів у сфері нетрадиційної енергетики;

- забезпечення широкого рекламування та поширення досвіду щодо найбільш вдалим та перспективних в умовах України проектів у сфері нетрадиційної енергетики.

9. Впроваджувати цілеспрямовану політику енергозбереження необхідно шляхом нормалізації витрат енергоносіїв підприємств усіх форм власності, здійснення контролю щодо відповідності проектів діяльності критеріям ефективного енергоспоживання, створення механізмів заохочення користувачів щодо заощадження енергії і ресурсів, організації систематичного контролю за виконанням загальнодержавних, регіональних і корпоративних програм з енергозбереження, розвитку комплексних заходів, спрямованих на підготовку кваліфікованих кадрів, створення привабливих умов для надходження інвестицій.

10. Реструктуризація паливно-енергетичного комплексу повинна включати адаптацію національного законодавства до норм і стандартів ЄС; цілковите розмежування функцій видобування, транспортування й розподілу енергоресурсів (створення юридично й фінансово незалежних компаній); диверсифікацію поставок газу: лібералізацію газового ринку; створення незалежного державного регулюючого органу в енергетичній сфері й удосконалення цінової політики для адекватного відображення всіх витрат на енергоносії; надання адресних субсидій малозабезпеченим верствам населення.

Держава має забезпечити відкритість та прозорість процесу реструктуризації ПЕК, надання потенційним інвесторам вичерпної інформації щодо підприємств паливно-енергетичних галузей у засобах масової інформації; сформувати транспарентний доступу до ринків інвестицій в енергетичні і транспортні галузі західних країн та недискримінаційний доступ до енергетичних ресурсів Сходу, лібералізувати доступ до ринків, технологій та капіталів, забезпечити справедливі умови транзиту енергоресурсів.

11. Активізація співробітництва із світовим товариством має розвиватися у напрямі участі України у міжнародних програмах і проектах шляхом реалізації питань забезпечення енергетичної та екологічної безпеки, енергозбереження, інтенсифікації використання нетрадиційних джерел енергії, впровадження ринкових відносин в енергетиці. На порядку денному створення сприятливих умов для інтеграції економіки України у світову економіку на рівноправній і взаємовигідній основі та ліквідації дискримінаційних обмежень на торгівлю з Україною.

Складна й багатоаспектна проблема державного регулювання енергетики та формування ефективної енергетичної політики, звичайно, не вичерпується питаннями, розглянутими у дисертаційному дослідженні.

Подальший розвиток досліджень у предметній області дисертації має здійснюватись, насамперед, з метою забезпечення гармонізації та ефективної взаємодії регіонального та національного рівнів державного регулювання енергетичної сфери, підвищення результативності та ефективності державних механізмів управління таким процесом.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Ставицька О.В. Регіональні аспекти політики економічної безпеки в Україні // Зб.наук.пр.УАДУ / За заг.ред.В.І.Лугового, В.М.Князева.-К.: Вид-во УАДУ. - 2000.- Вип.2.-Ч-1.- С.224-231.
2. Ставицька О.В. Проблеми розвитку нафтогазового комплексу України (в контексті економічної безпеки держави) // Зб.наук.пр.УАДУ / За заг.ред.В.І.Лугового, В.М.Князева.-К.: Вид-во УАДУ. - 2001.- Вип.2.- С.85-97
3. Ставицька О.В. Проблеми екології енергетичних об'єктів міст як головного техногенного чинника впливу на біосферу // Упр.сучас.містом. - 2003. - № 4/10-12. - С. 183-192.
4. Ставицька О.В. Енергетична стратегія України в контексті європейської інтеграції // Корпоративне управління в Україні в сучасних умовах / За заг.ред. І.Розпутенка та Баррі Лессера.- К.: Вид-во „К.І.С”, 2004. - С.128-149.

5. Ставицька О. Енергетика України – перспективи в умовах глобалізації // Вісн. НАДУ.- 2004.- № 3.- С.327-332.
6. Ставицька О.В. Енергетична стратегія України : вплив міжнародного досвіду розробки енергетичних стратегічних документів // Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євро інтеграції: Матеріали наук.-практ.конф. / За заг.ред.В.І.Лугового,В.М.Князева. - К.: Вид-во НАДУ, 2003. - С.212-215.
7. Ставицька О.В. Реалізація державної енергетичної політики України (аналіз діяльності підприємств нафтогазової галузі у 2003 році) //Актуальні теоретико-методологічні та організаційно-практичні проблеми державного управління: Матеріали наук.-практ.конф./ За заг.ред.В.І.Лугового, В.М.Князева.- К.: Вид-во НАДУ, 2004. - С.247-250.
8. Литвин В.В.,Ставицька О.В. Енергетика України: перспективи розвитку в умовах глобалізації // Наукові праці МАУП. –Вип.10: Управління конкурентоспроможністю в умовах глобалізації / За наук.ред.В.П.Онищенка,Л.С.Кобиляцького.-2003.-200с.-С.44-48.
9. Ставицька О.В. Процеси глобалізації та енергетика України // Діалог цивілізацій: протиріччя глобалізації: Матер.другої всесвіт.конф. Київ, 23 трав. 2003 р.- К.: МАУП, 2003. - С.334-338.

АНОТАЦІЇ

Ставицька О.В. Регулятивна роль державного управління в контексті розвитку енергетичної політики України. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю **25.00.02** - механізми державного управління. – Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. - Одеса, 2005.

У дисертації проаналізовані основні тенденції і особливості енергетичної політики України, висвітлені практичні проблеми проведення такої політики в період трансформації. Розглядається необхідність державного регулювання енергетичної сфери у контексті впливу енергетичної політики на досягнення мети у сфері стабілізації і економічного зростання.

Розглядаються тенденції і закономірності управління енергетичною сферою, формування інституційних передумов державного управління енергетикою країни, головні напрями, принципи та засади здійснення енергетичної політики України.

Особлива увага звертається на державне регулювання структурних змін в енергетиці та на вироблення заходів щодо удосконалення енергетичної політики. Наголошується на необхідності створення дієвих механізмів державного управління у паливно-енергетичній сфері через

удосконалення фінансової, цінової, податкової і митної політики з урахуванням інтересів як виробників, так і споживачів енергоресурсів та ефективного захисту внутрішнього ринку.

Вивчаються шляхи удосконалення державного управління енергетичним комплексом, для чого проводиться дослідження необхідних і достатніх умов, які б зумовлювали стабільне забезпечення паливними та енергетичними ресурсами господарсько-соціальний комплекс.

Викладені пропозиції щодо удосконалення державної системи управління і регулювання ПЕК на всіх рівнях влади.

У дослідженні доведено, що проведення виваженої енергетичної політики та реформування паливно-енергетичного комплексу є необхідною складовою процесу входження до світового економічного простору.

Ключові слова: енергетична політика, енергетична безпека, енергозбереження, паливно-енергетичний комплекс (ПЕК), реформування ПЕК, диверсифікація постачання енергоносіїв, державне управління енергетичним комплексом, механізми державного регулювання енергетичної політики, паливно-енергетичні баланси, енергоефективність.

АННОТАЦІЯ

Ставицкая Е. В. Регулятивная роль государственного управления в контексте развития энергетической политики Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук государственного управления, специальность 25.00.02 – механизмы государственного управления. – Одесский региональный институт государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины. – Одесса, 2005

В диссертации проанализированы основные тенденции и особенности энергетической политики Украины, сформулированы основные направления и принципы ее проведения, освещены практические проблемы проведения такой политики в условия трансформационного периода.

Рассматриваются тенденции и закономерности государственного управления энергетической сферой, формирование институциональных предпосылок государственного регулирования энергетики страны.

Подчеркивается, что стратегической целью государственной политики в энергетике является достижение необходимого уровня энергетической безопасности страны, создание на базе топливно-энергетического комплекса мощной и надежной основы для экономического и социального развития. Для этого необходимо четко определить приоритеты относительно способов и путей обеспечения энергоресурсами жизнедеятельности страны с максимально возможной

эффективностью.

Проведен анализ состояния энергообеспечения экономики Украины, а также национальной энергетической безопасности. Сегодня уровень энергетической безопасности очень низкий. Обусловлено это тем, что Украина обеспечивает свои потребности в энергоресурсах примерно на 47 % из моноисточника.

В ходе исследования определено, что в процессе реализации энергетической политики весь комплекс мероприятий должен концентрироваться на том, чтобы в соответствии с имеющимися финансовыми возможностями обеспечить органичное соответствие макроэкономической трансформации с энергетической безопасностью и социальной направленностью реформ. В этом контексте проводимая энергетическая политика должна быть, во-первых, адекватной состоянию экономики, во-вторых, способствовать экономическому росту, в-третьих, обеспечивать удовлетворение минимально необходимых стандартов уровня жизни населения.

Сделан вывод, что именно условия трансформационного периода, в которых сегодня находится Украина, требуют повышения регулятивной роли государства в формировании и проведении энергетической политики, которая для Украины должна быть активной, наступательной, не имеющей ничего общего с пассивной доктриной выжидания благоприятной конъюнктуры рынка. При этом факт ограничения путей интеграции в мировое хозяйство только лишь европейской или российской парадигмой отображает непонимание сути высоких геоэкономических технологий.

Особое внимание обращается на усиление государственного регулирования инновационно-структурных изменений в энергетике. Акцентируется внимание на необходимости создания эффективных механизмов государственного управления в топливно-энергетической сфере путем усовершенствования финансовой, ценовой, налоговой и таможенной политики с учетом интересов, как производителей, так и потребителей энергоресурсов. Изложены также предложения по усовершенствованию государственной системы управления и регулирования ТЭК на всех уровнях власти.

Акцентируется внимание на том, что реализация принципов устойчивого развития требует переосмысления политики в сфере использования энергии. Фактор энергосбережения есть одним из определяющих при формировании энергетической политики Украины, в котором фокусируются проблемы эффективности топливно-энергетического комплекса и его ресурсных возможностей в необходимом количестве обеспечить функционирование национальной экономики. В условия энергодефицитности и энергозависимости энергосбережение является, по сути, непрямым довольно мощным источником обеспечения энергоресурсами.

В исследовании доказано, что внедрение современных регуляторных механизмов формирования энергетической политики даст возможность оперативно корректировать изменения

в энергетических процессах. Реформирование топливно-энергетического комплекса является необходимой составляющей в процессе вхождения Украины в мировое экономическое сообщество.

Ключевые слова: энергетическая политика, энергетическая безопасность, энергосбережение, топливно-энергетический комплекс (ТЭК), реформирование ТЭК, диверсификация поставок энергоносителей, государственное управление энергетическим комплексом, механизмы государственного регулирования энергетической политики, топливно-энергетические балансы, энергоэффективность.

ANNOTATION

Stavytska O. Regulative role of public administration in the context of development Ukraine's energy policy. – Manuscript.

The thesis for a Candidate Degree in Public Administration, Main Subject 25.00.02 – Mechanism of State Administration. – Regional Institute of Public Administration National Academy of Public Administration, Office of the President of Ukraine. - Odesa, 2005.

Energy policy is one of the major components of the state policy of Ukraine. Maintenance of constant development of the fuel and energy complex (FEC) is the necessary precondition of revival of national Ukrainian economy as the energy is basic sector of economy and influences practically all spheres of a society.

Today the basic elements of Ukrainian public administration in energy sphere are created; the basic functions and powers of controls and their interaction are designated. According to a way of movement of the state - from the command up to the market methods of regulation of economy - the system is in a condition of permanent transformation. It is shown in constant changes of its structure, redistribution of functions between the state bodies, search of more effective tools of state regulative policy that accordingly influences system effectiveness.

Ukraine owns rather powerful potential of FEC, and separate branches (oil refining, manufacture of the electric power) have superfluous capacities which exceed needs of the state. At the same time, the prevailing part of equipment and technologies of FEC have morally and physically become outdated; the investments into energy sphere are extremely insufficient, so that (in the sum with crisis of non-payments) makes impossible its stable work and development. As a result, during last 10 years the stable tendencies to fall of base parameters in FEC are marked. So, energetic does not satisfy requirements of Ukraine for fuel and energy.

The analysis of conditions and the basic tendencies of development of FEC give the conviction to assert, that present system of public administration in the energy sphere and implementation of energy policy are insufficiently effective. Therefore, further scientific studying and development of new approaches and methods are demanded. In these conditions the necessity of improvement of legislation, adoption of nation-wide system decisions, and development of bases and directions of the state energy policy on prospect is indisputable. At the same time, the indisputable necessity is the analysis of modern global and integration processes. Therefore it is important to investigate the situation in FEC and to carry out the analysis of probable ways of its development in a context of the international economic relations of Ukraine.

In the thesis the main tendency and peculiarity of Ukraine's energy policy are analyzed and the practical problems of taking such a policy in the period of transformation are given coverage.

The necessity of regulation in energy area in the context of influence of energy policy for reaching aim in the area of stabilization and economic growing are examined. The importance of restructuring of energy complex has been grounded. It will give an impulse for the development of all economic sectors.

The special attention takes place for public regulation of structural changing in energy policy and conducting such measures for improvement of energy policy.

The researching proves us that the implement of clever energy policy and making reformation of the fuel and energy complex are the most important and necessary component for entrance to the world economic association.

Key words: energy policy, energy surviving, energy saving, fuel and energy complex, reformation of the fuel and energy policy, diversification of the supplying of the energy bear, public administration of energy complex, regulative function of energy policy, energy efficiency,